

343.985:343.352

METODIKA OTKRIVANJA I PREVENCIJE KORUPCIJE

Prof. dr Eldar Šaljić*

Apstrakt

Za razmatranje korupcije kao najopasnijeg oblika organizovanog kriminala uputno je imati u vidu stav starogrčkog filozofa Aristotela koji glasi: «Najveći zločini nisu izvršeni radi pribavljanja nužnog nego suvišnog», jer korupcionaši su (ne)ljudi (službena lica, javni funkcioneri) bez skrupula, koji zloupotrebljavaju ukazano poverenje. U pitanju su kriminalne osobe kojima su država i društvo poverili obavljanje određenih funkcija (položaj) i u skladu s tim određenu materijalnu situiranost. Međutim, takve osobe karakteriše bezobzirna pohlepa («što više imaju, to više žele»), koju zadovoljavaju tako što izigravaju poverenje koje im je dato, sistematski čineći krivična dela (zločine), odnosno otimaju ono što pripada građanima matične države, urušavajući time i samog bića države i društva. Nosioци (akteri) korupcije su prvenstveno službena lica, koja su u terminologiji poznata kao «beli okovratnici», «beli mantili», «u belim rukavicama» itd. i ukoliko su uspešni, postaju «vladari iz senke», odnosno «diskretna vlast», koja u sprezi sa vansistemskim organizovanim kriminalcima na specifičan način «porobljavaju» sve građane države i «zarobljavaju» državu, koja im je poverila da vrše određene funkcije.

Ključne reči: Korupcija, policija, kriminal, mito, država.

UVOD

Za razmatranje korupcije kao najopasnijeg oblika organizovanog kriminala uputno je imati u vidu stav starogrčkog filozofa Aristotela koji glasi: «Najveći zločini nisu izvršeni radi pribavljanja nužnog nego suvišnog», jer korupcionaši su (ne)ljudi (službena lica, javni funkcioneri) bez skrupula, koji zloupotrebljavaju ukazano poverenje. U pitanju su kriminalne osobe kojima su država i društvo poverili obavljanje određenih funkcija (položaj) i u skladu s tim određenu materijalnu situiranost. Međutim, takve osobe karakteriše bezobzirna pohlepa («što više imaju, to više žele»), koju zadovoljavaju tako što izigravaju poverenje koje im je dato, sistematski čineći krivična dela (zločine), odnosno otimaju ono što

* Vanredni profesor Departmana za pravne nauke Univerziteta u Novom Pazaru, e.saljic@uninp.edu.rs.

pripada građanima matične države, urušavajući time i samog bića države i društva. Nosioci (akteri) korupcije su prvenstveno službena lica, koja su u terminologiji poznata kao «beli okovratnici», «beli mantili», «u belim rukavicama» itd. i ukoliko su uspešni, postaju «vladari iz senke», odnosno «diskretna vlast», koja u sprezi sa vansistemskim organizovanim kriminalcima na specifičan način «porobljavaju» sve građane države i «zarobljavaju» državu, koja im je poverila da vrše određene funkcije.

Korupcija¹ je sinonim za pokvarenost, raspadanje, podmićivanje službenog lica, razvrat. Iz ovog pojma proističe reč korupcionista – pokvaren čovek, koji prima mito, koji je potplaćen, odnosno pohlepno koristoljubiv. Korupcija u širem smislu predstavlja društveno negativnu pojavu koja nastaje, razvija se i dobija svoje pojavne oblike zavisno od postojećih političkih, ekonomskih, socijalnih i drugih uslova. U skladu sa svojom amoralnom, asocijalnom i protivpravnom prirodom, nanosi veoma štetne posledice društvu i državi. Korupciju karakteriše obostrana amoralnost njenih aktera (kriminalac – privatno lice i kriminalac – službeno lice), perfidnost učinioca, prikrivenost, promenljivost, rasprostranjenost u nacionalnim i međunarodnim okvirima i koristoljublje, koje je veoma štetno za celokupno društvo i državu, jer ugrožava zakonito funkcionisanje privrede i države u celini. Korupcija ima za posledicu višestruke negativne efekte na privredni i ukupni društveni razvoj države – destimuliše investicije i time usporava i onemogućava privredni rast. U užem značenju, pojam korupcija obuhvata krivična dela protiv službene dužnosti (krivična dela korupcije, zaključivanje štetnog ugovora itd), sadržanih u krivičnom zakoniku države.

1.1. Definisane korupcije

Korupcija, kao i svaki drugi oblik organizovanog kriminala, ima nosioca (subjekta), pa zato prilikom definisanja pojma treba imati u vidu tu ključnu činjenicu – utvrditi motive bezobzirne pohlepe njenog nosioca, šta pogoduje njegovoj strategiji i taktici radi zadovoljavanja takve pohlepe i kakve štetne posledice izaziva za državu i društvo.

Zbog višedimenzionalnosti i raširenosti korupcije u današnjim društvima, postoje brojna ograničenja u vezi sa preciznim definisanjem pojma korupcija, odnosno «nijednu definiciju korupcije svaka nacija neće prihvatiti na isti način,² budući da se kvalifikovanje mnogih podoblika korupcije razlikuju od države do države, uključujući i to da se neke koruptivne delatnosti ne smatraju krivičnim delima.

Imajući u vidu da korupcija uglavnom prevazilazi granice jedne države – ima transnacionalni karakter i ugrožava interese više država, kao i da je pojam

¹ Reč korupcija vodi poreklo od latinske reči *corruptio*, što u zavisnosti od konkretne prilike može označavati pokvarenost, kvarnost, izopačenost, potkupljivanje, podmićivanje, potkupljenje, kvarljivost... (Vujaklija, M.: *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, 1975, str. 479

² Criminal Law Convention on Corruption, ETS 173, 1999, Explanatory report.

korupcija širi od pojma podmićivanje, a u cilju usvajanja univerzalne definicije pojma korupcija, Nacrt Konvencije Organizacije Ujedinjenih Nacija³ polazi od odredbe da svaka država članica preuzima obavezu da poutem odogovarajućih sankcija učini kažnjivim sledeća dela: (1) nuđenje, obećavanje ili davanje bilo kakvog novčanog iznosa, poklona ili neke druge vrednosti od strane bilo kog privatnog lica, u njegovo ime, ili u ime bilo kog preduzeća, ili od strane ma kojeg pravnog ili privatnog lica, nekom javnom službeniku ili njemu u korist, kao i nezakonit uticaj na izvršenje ili uzdržavanje od izvršenja njegovih dužnosti; i (2) direktno ili indirektno iznuđivanje, zahtevanje, prihvatanje ili primanje bilo kakvog novčanog iznosa, poklona ili neke druge vrednosti od strane javnog službenika⁴ u svrhu nezakonitog izvršenja ili uzdržavanja od izvršenja svojih dužnosti.

Savet Evrope kao prestižna evropska institucija za zaštitu ljudskih prava, demokratije i pravne države, uviđajući da korupcija predstavlja izražena bezbednosna pretnja pomenutim suštinskim vrednostima, na svojoj 19. konferenciji održanoj u Valeti na Malti početkom 1994. godine⁵ radio je prema sledećoj privremenoj definiciji: «Korupcija podrazumeva podmićivanje i svaki drugi oblik ponašanja u vezi s licima kojima su poverena ovlašćenja u javnom ili privatnom sektoru, a koja krše obaveze koje proističu iz njihovog statusa javnih službenika, privatno zaposlenih, nezavisnih agenata ili nekih drugih te vrste, usmereni ka sticanju neprikladne koristi bilo koje vrste za njih same ili druga lica».

U narednom periodu ova sveobuhvatna definicija korupcije (obezbeđivala je da nijedna komponenta korupcije ne bude izostavljena) operacionalizovana je u nekoliko drugih definicija, posebno koruptivnih komponenata, kao što su aktivno i pasivno podmićivanje, zloupotreba uticaja i korupcija u privatnom sektoru, koje predstavljaju uputan okvir svakoj državi da definiše sve vrste korupcije u nacionalnim okvirima.⁶

U dokumentu pod naslovom «Nacionalna strategija za borbu protiv korupcije Republike Srbije»⁷ ovaj bezbednosni problem je definisan ovako: «Korupcija je odnos koji se zasniva zloupotrebom ovlašćenja u javnom ili privatnom sektoru u cilju sticanja lične koristi, ili koristi za drugoga».

Evidentno je da pod pojmom korupcija, osim primanja i davanja mita, podrazumeva i sva krivična dela koja se vrše iz koristoljublja zloupotrebom ovlašćenja kako u državnom i društvenom, tako i u privatnom sektoru. Uprkos

³ Konvenciju je usvojila Generalna skupština OUN 31. 10. 2003. godine. Zaključno sa 19. avgustom 2005. godine ovaj dokument potpisalo je 126 država, a ratifikovalo 29

⁴ Pod pojmom «javni službenik» se podrazumeva svaka osoba, bilo postavljena ili izabrana, bilo stalno ili privremeno, koja na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou vrši zakonodavnu, upravnu, sudsku ili vojnu službu, ili koja je, vršeći neku javnu funkciju, službenik neke javne ili vladine organizacije ili službe, ili koja na drugi način vrši javnu funkciju.

⁵ Evropski ministri pravde predložili su Komitetu ministara Saveta Evrope da se konstituiše Multidisciplinarna grupa za korupciju, koja je osnovana u septembru 1994. godine. Njen osnovni zadatak bio je da izradi jednu ili više međunarodnih konvencija o suzbijanju korupcije.

⁶ Criminal Law Convention on Corruption, ETS 173, 1999, Explanatory report.

⁷ Službeni glasnik Republike Srbije, br. 109/2005.

tome, definicija je nepotpuna i time nedovoljno adekvatna. Njena osnovna manjkavost ogleda se u tome što se težišno fokusira na materijalnu korist, a praksa ukazuje na to da korist ne mora uvek biti materijalna. Reč je o političkoj korupciji, koja se sastoji u «specifičnoj upotrebi političke funkcije (iz bilo koje grane vlasti, bilo izvršne, bilo zakonodavne) za sticanje političke koristi za sebe ili drugog, a protivno javnom interesu i načelima integriteta u politici»⁸.

Nesumnjivo, Multidisciplinarna grupa za korupciju (Multi-disciplinary Group on Corruption - GMS), osnovana pri Savetu Evrope, imala je u vidu i ovu važnu komponentu pojma korupcija, definišući je ovako: «Korupcija je podmićivanje ili neki drugi oblik ponašanja lica kojima je poverena odnosno data odgovornost u javnom ili privatnom sektoru, kojima se krše obaveze koje proizilaze iz njegovog položaja javnog službenika, lica zaposlena u privatnom sektoru ili lica na položaju sličnom tome, sa ciljem odnosno namerom da se dobije nezakonita korist bilo koje vrste za sebe ili druge»⁸

I pored nesumnjivog kvaliteta navedenih definicija pojma korupcija, evidentno je da njihovom sadržaju u bezbednosnom smislu nedostaje jedan veoma važan segment: uopšte se ne pominje obim i karakter ostvarenih ili mogućih (negativnih, štetnih) promena na objektu bezbednosti (vitalne državne vrednosti) subjekta bezbednosti (konkretna država) protivno njihovom biću, odnosno izazvane štetne posledice korupcijom. Naime, definicije se završavaju konstatacijom «... u cilju sticanja lične koristi ili koristi za drugoga», «... da se dobije nezakonita korist bilo koje vrste za sebe ili druge» i sličnih, a logičnije je da su definicije potpunije (optimalnije), odnosno završavaju konstatacijom: «korupcija predstavlja direktnu i ogromnu pretnju demokratiji i ljudskim pravima», «korupcija razara samo tkivo države i omalovažava razvoj civilnog društva», «korupcija je pogubna po jednu od najvećih društvenih vrednosti – nacionalnu tržišnu ekonomiju», «korupcija je najveća «nenasilna» (ne-vojna, ne-oružana) pretnja nacionalnoj bezbednosti itd.

Previđanje ovog nesumnjivo važnog aspekta korupcije snažno sputava sve državne i društvene subjekte u pogledu valjanog organizovanja, pripremanja i angažovanja radi odbrane nacionalnih vrednosti od ove vrste bezbednosne pretnje. Naime, periodične analize (npr. godišnje) o obimu štetnih posledica u državi nastalih delovanjem korupcionaša sigurno bi pokrenulo sve državne i društvene institucije, ali i sve građane da preduzimaju optimalne protikoruptivne mere radi njenog svođenja na najmanju moguću meru, jer eliminisanje korupcije predstavlja važan preduslov kvalitetnog života u društvu, kako u postojećim uslovima tako i u budućnosti.⁹

⁸ Fatić, A.: Politička korupcija, Revija za bezbednost, Centar za bezbednosne studije, Beograd, 2008, 12, str. 29.

⁹ U tom smislu, Peter Eigen, član međunarodne nevladine organizacije «Transparency International», kaže: «Kvalitet života u budućnosti, za milione ljudi širom sveta zavisice od upornosti i uspešnosti borbe protiv korupcije» (Peter Eigen.: New Rules of the Game, Newsweek, 1.2. 1999. p. 40).

Analiza sadržaja prezentovanih definicija ukazuje na sledeće zajedničke karakteristike korupcije: (1) nezakonito delovanje lica kao pojedinaca ili udruženih u kolektivitet kojima je poverena odgovornost u javnom ili privatnom sektoru; (2) korupcionaši nisu klasični kriminalci (iz podzemlja), već lica na položaju i od ugleda; (3) protivzakonita delatnost korupcionaša je svesna, planska, sistematska i voljna; (4) delatnost korupcionaša je nemoralna jer predstavlja najbeskrupulozniji oblik eksploatacije podvlašćenih slojeva društva; (5) cilj korupcionaša je brzo i nezajažljivo bogaćenje suprotno zakonima ili ostvarivanje ličnog interesa ili neke vrste moći u društvu; (6) neadekvatna organizacija države i uređenost njenog pravnog poretka predstavljaju najveću pogodnost za pojavu i delovanje korupcionaša; i (7) korupcija veoma negativno (urušavajuće) utiče na sve vitalne vrednosti države i razara nacionalu bezbednost.

Uvažavanjem razmotrenih činjenica, definicija pojma korupcija mogla bi da glasi:

Korupcija je preovladavajući sistemski oblik organizovanog kriminala koji obuhvata podmićivanje i svaki drugi oblik protivzakonitog ponašanja lica kojima su poverena ovlašćenja u državnom i društvenom sektoru radi sticanja lične koristi bilo koje vrste ili koristi za drugoga, time drastično ugrožavajući bezbednost pojedinih vitalnih državnih vrednosti i nacionalnu bezbednost.

Najsažetija definicija korupcije glasila bi: Korupcija je konstantan bezbednosni izazov nacionalnoj bezbednosti svakoj državi, a ukoliko ne bude sprečavana, može eskalirati u najveću bezbednosnu pretnju državi.

1.2. Podela korupcije

Ispoljavanje korupcije na razne načine u svakoj državi i na specifičan način u svakoj oblasti društvenog života - čiji nosioci (akteri, subjekti) mogu da budu najmanje dva lica, a njihov ukupan broj «neograničen» i nikada pouzdano otkriven (ustanovljen), jer narasta prema pravilima geometrijske progresije - pored ostalog, nameće potrebu njenog razvrstavanja na podoblike (podvrste) i valjan obuhvat svakog podoblika ponaosob. U tom smislu, treba imati u vidu postojeće podele korupcije u teoriji.

Prema jednoj studiji o korupciji, postoje sledeće vrste korupcije: interno-eksterna, individualno-institucionalna, materijalna, politička i psihička.

Smatra se da je najčešća eksterna, koja se ostvaruje kroz plaćanje usluga za činjenje ili nečinjenje specifičnih činovničkih postupaka. Kao poseban oblik eksterne korupcije smatra se i davanje darova osobama na uticajnim položajima (funkcijama) u državi i društvu. Pod internom korupcijom podrazumevaju se koruptivni postupci podređenih službenih lica (mito) u odnosu na nadređena službena lica radi pribavljanja neke protivzakonite i/ili nečasne koristi.

Najrasprostranjenijom od svih vrsta korupcija smatra se individualna korupcija, čiji su akteri isključivo dva lica, koja diskretno čine krivično delo davanje

i primanje mito/darovi. Reč je o dve osobe, od kojih nijedna ne mora biti član nekog organizovanog kriminalnog kolektiviteta.

U slučaju kada jedan ili oba učesnika su članovi nekog organizovanog kriminalnog kolektiviteta, na delu je institucionalna korupcija. Zbog velikih štetnih posledica koje nastaju po državu i društvo, ova vrsta korupcije je najopasnija.

Materijalna korupcija (davanje i primanje mito) donosi korist obema stranama, nezavisno od broja učesnika, politička korupcija se ispoljava na više načina, posebno kao kronizam (neosnovano favorizovanje ili postavljanje na javne položaje, ličnih prijatelja – «kronija»), i nepotizam (favorizovanje srodnika), dok se psihička korupcija prvenstveno odnosi na psihičku moć i osobine onog koji daje i onog koji prima mito.

Korupciju je moguće razvrstati uvažavanjem višekriterijumskog pristupa¹⁰, i to: (1) prema sferi interesovanja društva nju delimo na: pravnu, ekonomsku i moralnu, (2) u zavisnosti od vremena određivanja na: istorijsku, klasičnu i modernu, (3) prema stupnju društvene reakcije na: unutrašnju i međunarodnu, (4) prema oblastima ispoljavanja na: korupciju u sferi državne službe uopšte, pojedinih sektora službe i korupciju u preduzećima, društvenim organizacijama i ustanovama, (5) prema objektu korumpiranja na: grupnu i pojedinačnu, i tako dalje.

Pojedini autori¹¹, nesumnjivo rukovođeni sadržajem pozitivnog krivičnog prava, koje u mnogim državama registruje dva osnovna oblika krivičnih dela korupcije (pasivno i aktivno podmićivanje), ustanovljava aktivnu (osobe koje daju neko dobro i na taj način podstiču izvršenje krivičnih dela) i pasivnu (osobe koje primaju neko dobro, a u zamenu vrše krivično delo koje je u vezi sa vršenjem njihove dužnosti) korupciju.

Jandosova¹² deli korupciju na mikro, mezo i makro. Mikrokorupcija sadrži manja krivična dela u smislu birokratskog iznuđivanja, neopravdanog primanja darova u oblasti administracije i zdravstvenih usluga, u školi, policiji i krivičnom pravosuđu.

Mezo korupcija obuhvata srednji nivo menadžmenta u carini, finansijskoj policiji, policiji u lokalnoj zajednici itd. Makrokorupcija obuhvata različite delatnosti vlade i javne ponude, gradnju autoputeva, aerodroma, telekomunikacija, zdravstvenih domova, bolnica, železnica i slično.

U Nacionalnoj strategiji za borbu protiv korupcije Republike Srbije,¹³ umesto kompleksne klasifikacije korupcije, registrovani su samo njeni pojavni oblici u pojedinim privrednim granama, i to: (1) u oblasti prometa roba i usluga, (2) u unutrašnjem prometu roba i usluga, (3) u spoljnotrgovinskom prometu roba i

¹⁰ Simić, M.: U kojoj meri je korupcija specifična u odnosu na druge vrste kriminalnog ponašanja, Bezbednost, MUP Republike Srbije, Beograd, 2003, 4, str. 591.

¹¹ Mesko, G.: Corruption in Central and Eastern Europe at the Turn of the Millennium, Ljubljana: Open Society Institute, 2000, p. 19.

¹² Jandosova, J.: What We Need to Research on Corruption. U. Mesko, G.: Corruption in Central and Eastern Europe at the Turn of the Millennium, Ljubljana: Open Society Institute, 1999

¹³ Službeni glasnik Republike Srbije, broj 109/2005

usluga, (4) u postupku svojinske transformacije, (5) u oblasti industrije i građevinarstva i (6) u oblasti bankarskog poslovanja, deviznog poslovanja, raspolaganja gotovim novcem i kreditnoj politici.

Svaka od razmotrenih podela korupcije zasnovana je na nekim relevantnim činjenicama, a, sa druge strane, ne obuhvata sva obeležja ovog najopasnijeg oblika organizovanog kriminala. Zato, uputan način za valjano razvrstavanje korupcije na posebne celine (vrste) jeste da se pođe od toga da korupcija nije prirodna već društvena, i to negativna pojava, koja ima svog subjekta – čoveka, kao pojedinca ili više udruženih nečasnih ljudi. Društveno-pravni status subjekata korupcije može da bude službeni i privatni, međutim, nezamisliva je korupcija u bilo kojoj sferi društvenog života ukoliko službena lica ili javni radnici nisu podložni korupciji. Dakle, reč je o ljudima u sistemu političke vlasti ili sistemskoj (institucionalnoj) vrsti korupcije.

Akteri korupcije mogu da budu državni činovnici i političari na svim nivoima i privatne osobe koje rade u različitim privatnim firmama, ili nezaposleni - isključivo se bave kriminalnim delatnostima. Priroda (namera, interes) nosilaca organizovanog kriminala je da u skladu sa svojim interesima utiču na područje, državnog, političkog i privatnog sektora sa tendencijom da ostvare kontrolu na sva tri sektora, odnosno da kontrolišu privredu i politiku države. Ovakav ambiciozan cilj mogu postići dugoročnim smišljenim delovanjem koje treba da rezultuje stvaranju društvene klime neizvesnosti i društvene dezorganizacije. Ključni preduslov za postizanje ovakvog cilja jeste da za to pridobiju određeni broj službenih lica (iz državnog aparata – iz zakonodavne, izvršne i sudske vlasti) koji će činjenjem i/ili nečinjenjem, samostalno i/ili udruženi pospešivati širenje pojedinih ili svih oblika organizovanog kriminala. Za ostvarivanje ovakvog protivdruštvenog cilja, organizovani kriminalci služe se podmićivanjem političara, rukovodećih ljudi u državnoj administraciji, policiji, carini, sudstvu i u poslovnom svetu.

Da bi se shvatilo odvijanje ovakve prikrivene protivzakonite i amoralne relacije odnosa, postavimo ovakvu formulu: KORUPCIJA = TRANSAKCIJE + NADLEŽNOSTI + (NE)JODGOVORNOST + NEADEKVATNA KONTROLA.

U najopštijem smislu, pod korupcijom ćemo podrazumevati neposredno ili posredno zahtevanje, nuđenje, davanje ili prihvatanje mita ili neke druge nezakonite koristi ili nagoveštaj odnosno obećanje ovog, što remeti (ignoriše, kvvari, urušava) pravilno izvršenje dužnosti ili ponašanje zahtevano od primaoca mita, koristi i obećanja.

Uslovno, korupciju treba posmatrati u okviru relacije četiri grupa odnosa. Naime, ljudi organizuju tržišne i druge transakcije, a svoje međusobne odnose u njima ostvaruju na najraznovrnije načine. Prva grupa obuhvata ugovor koji se koristi u transakcijama. Hijerarhijska struktura koja je svojstvena svakoj privatnoj firmi (preduzeće, kompanija), predstavlja druga grupa transakcija. Treću grupu čini država, koja je zakonima uredila i stara se (upotrebljava moć) da efikasno funkcionišu sve sfere društvenog života. Najzad, četvrta grupa odnosa među ljudima, koja se često previđa, a koja je veoma značajna za registrovanje,

sagledavanje i shvatanje korupcije, obuhvata tzv. neformalne strukture i neformalne odnose (ovde spadaju i organizovani kriminalni kolektiviteti).

Između pomenutih celina postoji višestruka međuzavisnost, a sve njih karakteriše nastojanje da ono što rade (u proizvodnoj ili duhovnoj sferi) da to rade uz minimalne troškove, a ta nužna minimizacija, često, u velikoj meri zavisi od okruženja u kojem opstaje i funkcioniše subjekt koji ostvaruje transakcije. Naime, okruženje je obično prezasićeno konkurencijom, u mnogim slučajevima neuobičajenom (pokvarenom) konkurencijom ili tendencijom uspostavljanja monopola. Pošto su monopolisti zaokupljeni problemom kako da zakonskim putem uspostave i održe svoj monopolistički položaj, ne ustručavaju se da za takvu korist pruže besplatne usluge, navodno državi, a u suštini osobama (službenim licima) koji predstavljaju državu. Ukoliko takva njihova ponuda bude prihvaćena, na sceni je neki oblik korupcije.

Specifičnosti svakog organizovanog ljudskog kolektiviteta (ljudska zajednica) i pojedinih njenih celina (organa) ogledaju se u datoj nadležnosti. Nadležnost je i posledica institucionalizacije i demokratizacije organizovane zajednice u sistemu političke vlasti.

Naročito je uobličena nadležnost državnih organa, odnosno u svakoj državi jasno određena vrlo velikim brojem pozitivno-pravnih normi. Svaki organ ima vlastiti delokrug i zna koje delatnosti može da vrši, na koji način i pod kojim uslovima, a u okviru svakog organa određene su nadležnosti svakog njegovog člana (pripadnika). Nadležnost pokazuje kvantitet i kvalitet vlasti organa i njegovo mesto u državnoj organizaciji. Nosioc nadležnosti ne može samovoljno odlučivati da li će je vršiti ili ne. Lica koja se nalaze u službi države moraju delovati u opštem a ne u svom privatnom interesu. Svako odstupanje od toga jeste, u stvari, povreda nadležnosti. Ukoliko je uzrok nekog takvog odstupanja davanje ili primanje mita ili neke druge nezakonite koristi, reč je o korupciji.

Akteri kršenja nadležnosti (dva i više lica) mogu da budu isključivo službena lica koja činjenjem ili nečinjenjem zloupotrebljavaju nadležnosti (službeni položaj) ili prekoračuju nadležnosti radi pribavljanja neke koristi. U ovakvom slučaju je na delu apsolutna sistemsko korupcija, bez obzira na to što mogu da budu oštećena i privatna lica, jer ni na koji način ne moraju biti uključena u ovaj oblik korupcije. Ukoliko je pak društveni status aktera nadležnosti različit (službeni i privatni), posredi je preovladavajuća sistemsko korupcija, jer privatni akter, nezavisno od toga da li je legalni subjekt (npr. pravno lice) ili je ilegalni subjekt (organizovani kriminalni kolektivitet), može ostvariti svoju nameru samo uz saradnju (kršenje nadležnosti) službenog(-ih) lica, naravno, radi sticanja neke protivzakonite koristi.

Navedene činjenice ukazuju da je osnovano korupciju razvrstati na apsolutnu sistemsku i preovladavajuću sistemsku (Shema 6).

Budući da u svakoj državi postoje dve vrste nadležnosti: stvarna (pokazuje vrstu delatnosti, količinu i svojstvo vlasti) i mesna (pokazuje na kom se delu državne teritorije vrši ta vlast), kršenje nadležnosti radi sticanja neke koristi ukazuje na dalju moguću podelu korupcije na resornu ili oblasnu (politička,

zakonodavna, izvršna - privredna, socijalna, carinska, policijska, odbrambena, finansijska, kreditna itd. i sudska) i prostorna (korupcijom su zahvaćene pojedine ili sve oblasti društvenog života na delu državne teritorije).

Objekt korumpiranja (neposredna žrtva – klijent) može da bude pojedinac ili više službenih lica koja zajedno smišljeno urušavaju temelje matične države. Prema ovom kriterijumu (ukupnog broja učesnika) - korupcija se može podeliti na pojedinačnu i grupnu.

S obzirom na to da korupcija se može ispoljavati samo unutar granica određene države ili povezano, na teritoriji više država, uslovno se može razvrstati na unutrašnju i međunarodnu

Kao parametar za podelu može se, takođe, uzeti vremenska dimenzija. Osim u izuzetnim, ili iznimnim slučajevima korupcije na mah, njeno ispoljavanje može da bude kratkotrajno, srednjeročno i dugotrajno.

Podela korupcije na aktivnu (uključuje osobe koje daju «neko dobro» i na taj način podstiču izvršenje krivičnog dela) i pasivnu (uključuje osobe koje primaju «neko dobro» i time vrše krivično delo koje je u vezi sa vršenjem njihove nadležnosti) neodrživa je, jer su na delu dva osnovna oblika krivičnih dela korupcije: pasivno i aktivno podmićivanje. U stvari, reč je o potpunoj međuzavisnosti dva aktera – dve strane u koruptivnom procesu. Pod pretpostavkom da pasivna strana odbije da ispoštuje zahtev (ne primi poklon), neće nastati korupcija, a ukoliko i preduzme mere iz svoje nadležnosti, aktivna strana će biti sankcionisana, čime se utiče snažno odvrćajuće na potencijalne aktivne aktere korupcije. Ovakvim postupanjem pasivnog subjekta (službeno lice), njegov iznenadni ili dogovorni diskretan ili tajni kontakt, postaje javni.

Pomenuto logično i očekivano postupanje pasivnog subjekta (službeno lice) u stvari označava njegovu odgovornost za poverene nadležnosti. Među mnogim značenjima pojma odgovornosti u vezi sa korupcijom naročito su važna sledeća: (1) postojanje ili stanje podnošenja računa za određeni akt ili ponašanje (ili propuštanje); (2) sposobnost razlikovanja onoga što je pravilno od onoga što je pogrešno, onoga što je moralno od onoga što je nemoralno; i (3) ispunjavanje odgovarajućih dužnosti za ukazano poverenje ili za kakvu zakonom predviđenu obavezu prema drugom.

Celokupna demokratska i humanistička teorija zasnivaju se na odgovornosti i na sposobnosti čoveka da bude sve stvarnije odgovoran. Od postojanja ili nepostojanja odgovornosti zavise karakter i oblik jednog političkog sistema i funkcionalnost države. Osnovni institucionalni oblici političke odgovornosti su: predstavnička odgovornost, odgovornost šefa države, parlamentarna ili ministarska odgovornost i međunarodna odgovornost države. Ukoliko bilo koji od navedenih oblika odgovornosti bude zahvaćen korupcijom, biće pogubne posledice po nacionalnu bezbednost države. Lična odgovornost je osnova svake institucionalizovane odgovornosti.

Bez lične odgovornosti nema prave odgovornosti, tako da je institucionalna odgovornost samo rezervna odnosno kontrolna odgovornost. Sledstveno tome,

lična odgovornost za svako službeno lice mora predstavljati najsnažnija (nepremostiva) brana korupciji. Nasuprot tome, neadekvatna lična odgovornost, naročito neodgovornost čije je izvorište u pohlepi za neku nezakonitu dobit (korist), predstavlja najveću povoljnost za nastajanje i eskalaciju korupcije. Naravno, najviše joj pogoduje samo ukoliko ne postoji efikasna kontrola odnosno efektivni nadzorni mehanizmi.

Hijerarhijski princip organizovanosti države, pored ostalog, podrazumeva potpunu podređenost nižih organa i institucija, tako da se u krajnjoj liniji svo pravo odlučivanja i zapovedanja koncentriše u samom vrhu hijerarhijske lestvice. U hijerarhijskom tipu organizacije ogromnu ulogu ima kontrolna funkcija. Reč je o aktivnosti na praćenju doslednog obavljanja postavljenih zadataka u skladu sa postojećom normativom. Imajući u vidu da je suština kontrole da registruje (ustanovi) razliku između teorije (normative) i prakse, odnosno između planiranih veličina i realnih ostvarenja, kako u toku njihove realizacije tako i na kraju izvršenja postavljenih zadataka, to znači da efikasna kontrola može pravovremeno registrovati (otkriti) svako neodgovorno postupanje (kršenje nadležnosti) člana ili više udruženih članova određene institucije, dakle i ono koje je motivisano nezakonitim sticanjem materijalne ili druge koristi. Nedopuštena odstupanja odgovornih lica treba da otkrije menadžment svake državne institucije, dakle autonomna kontrola svake vrste (zakonodavna, izvršna, sudska) vlasti. Osim nje, država ima i mnoge druge mehanizme za otkrivanje korupcije, što navodi na zaključak da u modernoj, tačnije u funkcionalnoj državi, minimalne su mogućnosti za pojavu i održavanje, pogoto eskalaciju korupcije.

1.3. FAZE KORUPCIJE

Korupcija kao negativna pojava u društvu i državi postojimilenijumima. ¹⁴

Nije postojala, niti danas postoji država koja je u stanju da u potpunosti iskoreni korupciju. Zbog prilično teškog otkrivanja korupcije, smatra se da je u mnogim državama izraženija nego što zvanične evidencije to pokazuju. Bez obzira na to što korupcija ugrožava sve vrednosti u okviru jedne države i razara osnovne moralne vrednosti (slobodu, pravdu, ravnopravnost ljudi i dr.), u krajnjem smislu smanjuje moć (političku, ekonomsku, odbrambenu...) svake države i društva, dakle, predstavlja univerzalnu bezbednosnu pretnju jednoj državi, ali i međunarodnoj zajednici; ona je specifična u svakoj državi. U stvari, korupcija u svakoj državi nastaje i opstaje u određenom obimu odnosno eskalira ili stagnira na specifičan način. Korupciju karakteriše višefaznost, a svaka faza predstavlja određen stepen ugroženosti nacionalne bezbednosti.

¹⁴ U Rimskom carstvu krivično delo korupcije je definisano kao davanje, primanje ili traženje koristi sa namerom da se utiče na činovnika u vezi sa njegovim poslom. Aristotel, Makijaveli i Monteskie su konstatovali da je korupcija znak kvarenja moralnih vrednosti društva (Pušić, E.: Društvena regulacija, granice znanosti i iskustva, Globus, Zagreb, 1989, s. 14).

Nezavisno od ukupnog broja faza korupcije, njih treba posmatrati u konkretnoj oblasti društvenog života, jer iskustva iz protivkorupcione prakse ukazuju da, dok u nekoj sferi društvenog života korupcija bude otkrivena i suzbijena u prvoj fazi, u drugoj sferi društva uspela je se ispolji u svim fazama («pokrije sve njegove segmente»), a u trećoj sferi društva se istovremeno, nakon suzbijenosti u drugoj fazi, ponovo ispoljava u prvoj fazi itd.

To znači da je reč o neravnomernom faznom ispoljavanju korupcije u određenoj državi, osim u tzv. «propalim državama», u kojima korupcija uspeva da «ovlada» njenim ključnim sferama ili svim državnim i društvenim komponentama.

Uslovno, u procesu koruptivnog ponašanja moguće je registrovati više faza: resorna (izazovna ili preddeliktna, eskalaciona i kulminaciona) i opšta, koja obuhvata sintetizovan presek svih posebnih podfaza korupcije u svim društvenim sferama u državi (Shema 7)

Svako službeno lice ili potencijalno službeno lice izloženo je riziku da bude korumpirano. U stvari, svako službeno lice konstatno se nalazi u preddeliktnoj fazi korupcije.

Međutim, uprkos tome, korupciji su podložna samo pojedina službena lica, odnosno, minimalan broj se upušta u ovaj oblik organizovanog kriminala i takvi pojedinci nanose neprocenjivu štetu državi i društvu.

Preddeliktna faza korupcije prisutna je u svim državama, nezavisno od razvijenosti njihovog političkog, pravnog i privrednog sistema. Ipak, mnogo je izraženija u državama koje tek izgrađuju demokratske institucije i nastoje da uspostave istinsku vladavinu zakona.

Službena lica su, obavljajući poverenu dužnost, izložena raznovrsnim iskušenjima. Obavljanje poslova javnih službi - kao na primer, sankcionisanje prekršilaca u javnom saobraćaju, pregledanja carinske robe, izdavanje dozvola za otvaranje firmi, utvrđivanje i razrezivanje poreza, upis u škole i fakultete, zapošljavanje, dobijanje kredita itd - uglavnom je normativno regulisano i službena lica su dužna da dosledno primenjuju sva pravila. Reč je o poslovima kojih karakteriše direktan ili indirektan kontakt između najmanje dva lica i mogućnost da dotični kontakt predstavlja osnovu za iskreno druženje u narednom periodu (motiv nije korupcioni) ili druženje motivisano nekom korišću, naravno protivzakonitom.

Proces neiskrenog intenzivnog druženja između službenih lica i drugog lica, nezavisno od njegovog statusa (privatno, službeno, član nekog organizovanog kriminalnog kolektiviteta ili nezavisna individua) obično rezultuje činjenjem «sitnih usluga» i «davanjem poklončića» radi sticanja «poverenja» službenog lica.

Ova preddeliktna faza korupcije okončava se onog trenutka kada dotično drugo lice ispostavi zahtev službenom licu čije ispunjenje predstavlja kršenje zakona, nagoveštajem da će za učinjenu uslugu biti materijalno ili na drugi način biti nagrađeno. Ukoliko službeno lice odbije ispunjenje postavljenog zahteva, time prestaje mogućnost eskalacije korupcije, u suprotnom, korupcija poprima viši oblik odnosno druga faza - eskalaciona. U vezi sa preddeliktnom fazom korupcije treba

imati u vidu i sledeće: u određenoj sferi društvenog života uvek, koruptivnim iskušenjima izloženo je više službenih lica. To znači kako je veća mogućnost da se neko od njih upusti u ovaj oblik organizovanog kriminala i time sistematski nanosi ogromnu štetu državi u dotičnoj sferi društvenog života.

Eskalaciona faza korupcije u određenoj sferi društvenog života podrazumeva svesno i voljno kršenje zakona od službenih lica koja su zbog neke koristi pristala da urušavaju, umesto da štite vitalne državne vrednosti.

Imajući u vidu horizontalnu i vertikalnu sferu svake oblasti društvenog života ili izvršne vlasti države, postoje dva načina eskalacije korupcije – odozdo ka vrhu hijerarhijske lestvice i od vrha ka nižim nivoima.

Naime, u slučaju da je u preddeliktnoj fazi korupcija zahvatila horizontalni nivo, tendencija njenog širenja neminovno je usmerena ka višim nivoima u dotičnoj oblasti, a kao njeni akteri pojavljuju se korumpirana službena lica ili druga strana (privatna lica koja su pokazala efikasnost prilikom korumpiranja službenih lica na lokalnom nivou).

Ovaj način eskalacije je komplikovaniji (rizičniji), prvenstveno zbog mogućnosti da službeno lice na svakom višem nivou hijerarhijske lestvice odbije ponudu za kršenje zakona, kao i mogućnost da preduzme mere protiv «ponuđača». Ako je «ponuđač» službeno lice, time se prekida korupcija i na nižem nivou (svim nižim nivoima) hijerarhijske lestvice u dotičnoj oblasti društvenog života. U varijanti kada je u preddeliktnoj fazi korupcija zahvatila vrh «piramide» određene oblasti društvenog života, eskalaciona faza korupcije razvija se ka nižim nivoima, sve do najnižeg horizontalnog nivoa. Imajući u vidu moć i bezobzirnost korumpiranih rukovodilaca prema službenim licima na nižim nivoima, nesumnjivo je lakše odvijanje erskalacione faze korupcije od vrha ka dnu hijerarhijske lestvice.

Kulminaciona faza korupcije u određenoj oblasti društvenog života obuhvata rekspektabilan broj korumpiranih službenih lica međusobno povezanih sa jednim ili više vansistemskih organizovanih kriminalnih kolektiviteta. Sistematskim vršenjem krivičnih dela oni ozbiljno urušavaju dotičnu oblast društva i države, uključujući i mogućnost da je u potpunosti, naravno, perfidno zloupotrebljavaju je za svoje zločinačke ciljeve i interese i time ugrožavaju nacionalnu bezbednost.

U varijanti da se korupcija ispoljava u kulminacionoj fazi u jednoj ili nekoliko sfera društvenog života, u tom slučaju, korupcija pokazuje tendenciju dijagonalnog širenja (u odnosu na nekorumpirane sfere), sve do ovladavanja svim državnim i društvenim sferama. Pod pretpostavkom da su nosioci korupcije optimalno uspešni, može se dogoditi društveno stanje u terminologiji poznato kao «zarobljeno društvo» ili «zarobljena država».

Funkcionalna država periodično (npr. godišnje) analizira korupciju i ustanovljava opštu (generalnu) fazu njenog obima i karaktera kao pretnju nacionalnoj bezbednosti i, u skladu s tim, preduzima mere na njenom suzbijanju.

Zato, funkcionalna država nikada ne može postati plen korupcije odnosno «zarobljena država». Nasuprot njoj, nefunkcionalna država ima velike mogućnosti

da posledice korupcije po njene vitalne vrednosti dosegnu nivo ili stanje poznato kao «zarobljeno društvo».

U vezi sa fazama i štetnim posledicama korupcije po nacionalnu bezbednost, veoma je važno imati u vidu da njeni akteri imaju za krajnji cilj da ovladaju vrhom političke i ekonomske elite jednog društva. Ukoliko budu uspešni, svoju moć koriste da spreče nadležne državne institucije da pribave dokaze o njihovoj organizovanoj kriminalnoj delatnosti i sistematski čine krivična dela protiv građana i matične države. U tu svrhu uspostavljaju efikasan sistem zaštite radi prikrivanja sopstvene korupcione delatnosti.¹⁵

Nezamislivo je da korupcija u jednoj državi pridobije pojedince iz struktura najviših državnih zvaničnika ukoliko njeni nosioci ne korumpiraju pravovremeno potencijalne najviše državne zvaničnike.

Reč je o preventivnoj političkoj korupciji, koja u svim demokratskim zemljama može nastati tokom predizbornih kampanja. U državama koje nisu donele Zakon o finansiranju političkih stranaka, preventivna politička korupcija je neminovna. Naime, organizovani kriminalci u jeku izbornih kampanja finansiraju političke stranke za koje procenjuju da će osvojiti vlast, međutim ukoliko su izvršili loš izbor, naprasito menjaju usmerenost korupcionih sredstava, a sve s ciljem da nakon formiranja vlade na ključnim mestima u državi budu postavljeni njihovi ljudi i u pravom smislu reči «zarobe državu». Čak i delimična ovakva njihova uspešnost predstavlja ogromna bezbednosna pretnja nacionalnoj bezbednosti i s tim u vezi dovoljno je pomenuti samo neke aspekte.

Radi se o najopasnijoj – političkoj korupciji, čija je suština u protivnarodnog i protivdržavnog ponašanja najviših državnih zvaničnika koji zloupotrebljavaju poverena ovlašćenja da bi javnu politiku i zakone oblikovali u korist sopstvenih (pohlepnih) interesa i njima bliskih pojedinaca. Ako se ima u vidu da svaka vlast može da bude korumpirana, naročito treba imati u vidu da je po državu najpogubnije ako je najviša vlast korumpirana, jer je u tom slučaju najmanji rizik da službena lica na svim nivoima državne hijerarhije budu raskrinkana i onemogućena, njihove protizakonite zarade velike, a štete za državu maksimalne.

Reč je o specifičnoj, dvostrukoj materijalnoj šteti za državu: korupcija umanjuje njene prihode i urušava njen ugled, i tu štetu osećaju građani jer moraju da skuplje plaćaju osnovne potreštine.

Visoko korumpirane države karakteriše monopol finansijskog staleža «iz potaje» koji ima kontrolu nad političkim partijama, bezbednosnog sektora, parlamenta ili nad svojim poslanicima u parlamentu,¹⁶ medijima i drugim sferama.

¹⁵ Korupcionaši koristeći svoj uticaj i moć sve podvrgavaju svemoćnoj cenzuri i neprestanim tzv. nadzorom nad radom zakonitih predstavnika vlasti, odnosno organa gonjenja i presuđenja i drugih institucija. Ovaj nadzor nije usmeren ka otkrivanju učinjenih krivičnih dela i protivpravnih ponašanja na štetu države i društva, već s ciljem da se njihova kriminalna aktivnost zataška» (Jelašić, M.: Psihološki aspekti krivičnih dela korupcije i pranja novca, Nauka, bezbednost, policija, Policijska akademija, Beograd, 2003, 1, str. 138)

¹⁶ «Poznato je da, recimo, zaposleni u parlamentu, za donošenje zakona koji odgovara nekoj biznis-strukturi dobijaju ogromne sume novca», konstatovano je u antikorupcijskom planu ruskog

Korupcionaši koriste ovakvu svoju moć da donose zakone i uredbe u svoju i korist svojih prijatelja, omalovažavaju sudstvo (u sudskom procesu umesto oštećene stranke, dobija stranka koja više plati), korumpirana policija ne štiti prava i slobode građana, već sprovodi «nepisani zakon» političkih moćnika, a mediji da ih javnosti predstavljaju kao poštene građane, ili u najgorem slučaju kao «kontroverzne poslovne ljude». Eventualnu «nedisciplinu» bilo kojeg subjekta u državi u smislu poštovanja zakona, korupcionaši nemilosrdno eliminišu pretnjom upotrebe sile ili upotrebom sile.

1.4. Sprečavanje korupcije

Sprečavanje korupcije nije bazirano isključivo na primjeni represivnih mjera. Veoma su važne preventivne mjere koje uključuju saznanje o bezbjedonosnim faktorima na osnovu studija o borbi protiv organizovanog kriminala, terorizma, korupcije i drugih oblika kriminala. Posebnu ulogu u sprečavanju korupcije treba da imaju državne institucije, lokalne zajednice i pojedinci.

Mere prevencije su:

- povećanje transparentnosti, provjeravanje i kontrola;
- podsticanje konkurencije i ukidanje monopola;
- informisanje javnosti;
- kreiranje primjerene ekonomske i socijalne politike;
- pojednostavljenje i veća preglednost različitih postupaka;
- kontrola finansijskih transakcija;
- podsticanje transparentnosti i kompetitivnosti u političkim procesima;
- uvođenje slobode štampe i slobodnih medija.

U sprečavanju korupcije važnu ulogu imaju državni organi (u donošenju zakona, podzakonskih akata, kroz promenu profesionalnih kodeksa, osnivanje nezavisnih organa, podsticanje rada nevladinih organizacija i sl), kao i civilno društvo koje ovu funkciju ostvaruje kroz različite vidove (naučni skupovi, rasprave u medijima, javne diskusije, polemike i sl).

U suprotstavljanju korupciji, treba imati u vidu da je korupcija posljedica neefikasnog funkcionisanja mnogih institucija sistema, pa i cijelog pravnog sistema, zbog čega je borba protiv nje istovremeno i borba za samostalne, nezavisne, efikasnije institucije sistema. Ovo sprečavanje mora da bude dugoročno, zasnovano na strategiji borbe protiv korupcije u cilju postizanja što većeg stepena efikasnosti.¹⁷

predsednika Dmitrija Medvedeva (Navedeno prema: Ljubinka Milinčić., «Antikorupcijski plan Dmitrija Medvedeva», Politika, 5. avgust 2008).

¹⁷ Branko V.; Vesna Vučković, Fenomenolška obilježja korupcije, Pravo i izazovi XXI vijeka, Zbornik radova II međunarodni naučno-stručni skup, I tom, str.95, 2014.

1.4.1. Primanje mita

Primanje mita kao krivično delo, vid je pasivnog podmićivanja, i ima nekoliko osnovnih obilježja, a sastoji se u neposrednom ili posrednom zahtevanju ili primanju mita, u prihvatanju obećanja mita za sebe ili drugog da se izvrši službena radnja ili druga radnja koju ne bi smelo izvršiti službeno lice, ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju bi morao izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju ne bi smjelo izvršiti.

Najteži oblik ovog krivičnog dela postoji kad se aktivno ili pasivno podmićivanje vrši u vezi sa otkrivanjem krivičnog dela, pokretanjem ili vođenjem krivičnog postupka, izricanjem ili izvršenjem krivične sankcije.¹⁸

1.4.2. Davanje mita

Davanje mita smatra se aktivnim podmićivanjem i sastoji se u neposrednom ili posrednom obećanju mita službenom licu, ili ponudi, da to lice izvrši službenu radnju ili drugu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju bi moralo izvršiti, ili da ponudi ili obeća mito za njega ili drugog da službeno lice izvrši službenu ili drugu radnju koju bi moralo izvršiti ili da ne izvrši službenu ili drugu radnju koju ne bi smelo izvršiti ili ko posreduje u ovakvom davanju mita službenom licu.¹⁹

ZAKLJUČAK

Korupcija kao negativna društvena pojava, prisutna je gotovo u svim sferama društva, a njeni pojavni oblici stari su koliko i društvena zajednica, s tim što su se oblici menjali i prilagođavali društveno – ekonomskom uređenju.

Kada govorimo o korupciji, možemo je podeliti na mikro i makro korupciju. Mikro korupcija prisutna je u zdravstvu, lokalnoj upravi, policiji, pravosuđu, dok je makro korupcija prisutna u carinama, različitim delatnostima vlade, u gradnji, telekomunikacijama i sl. U cilju sprječavanja korupcije, potrebno je široko, planski, kontinuirano i koordinirano provoditi aktivnosti čitave međunarodne zajednice i svake države posebno. Međunarodna zajednica učinila je maksimalan napor u izgradnji standarda na planu identifikacije, etiološkog i fenomenološkog sagledavanja problema korupcije, ali i modela u cilju njenog spriječavanja i suzbijanja, donošenjem konvencija, dokumenata, preporuka, održavanjem međunarodnih konferencija, skupova i formiranjem radnih tela u cilju njenog suzbijanja

Korupcija je postala sastavni dio tradicije u Republike Srbije, koja naprosto guši sve poštene građane. Neretko imamo slučajeve u kojima se bukvalno kupuju radna mesta. Konkursne procedure postaju formalnosti, a sposobnost kandidata

¹⁸ Op.cit. str.105.

¹⁹ Op.cit. str.105.

nebitna, što je posebno pogubno za društveni sistem, jer takvi pojedinci kasnije uglavnom slabo doprinose društvenoj zajednici.

Za razvoj korupcije koja je, kako je već istaknuto, prisutna u gotovo svim sferama društva, odgovorna je neaktivnost državnih subjekata. Njeni pojavni oblici su različiti, stalno se menjaju i na određen način „preskaču“ oblike propisane u raznim zakonodavnim okvirima. Zato je teško iskoreniti, ali u dosadašnjim zakonodavnim rešenjima postoji dobra podloga za njeno suzbijanje, sprečavanje i otkrivanje, a uz to treba da postoji i politička volja, odnosno volja svih državnih subjekata.

LITERATURA

- Antikorupcijski plan Dmitrija Medvedeva», Politika, 5. avgust 2008.
- Branko V.; Vesna Vučković, Fenomenolška obilježja korupcije, Pravo i izazovi XXI vijeka, Zbornik radova II međunarodni naučno stručni skup, I tom, 2014.
- Criminal Law Convention on Corruption, ETS 173, 1999, Explanatory report.
- Fatić, A.: Politička korupcija, Revija za bezbednost, Centar za bezbednosne studije, Beograd, 2008.
- Jandosova, J.: What We Need to Research on Corruption. U. Mesko, G.: Corruption in Central and Eastern Europe at the Turn of the Millennium, Ljubljana: Open Society Institute, 1999.
- Jelašić, M.: Psihološki aspekti krivičnih dela korupcije i pranja novca, Nauka, bezbednost, policija, Policijska akademija, Beograd, 2003, 1.
- Justice, European Institute for Crime Prevention and Control, Heuni, Helsinki, 1999.
- Mala politička enciklopedija, Savremena administracija, Beograd, 1966.
- Mesko, G.: Corruption in Central and Eastern Europe at the Turn of the Millennium, Ljubljana: Open Society Institute, 2000.
- Peter Eigen.: New Rules of the Game, Newsweek, 1.2. 1999.
- Pušić, E.: Društvena regulacija, granice znanosti i iskustva, Globus, Zagreb, 1989.
- Simić, M.: U kojoj meri je korupcija specifična u odnosu na druge vrste kriminalnog ponašanja, Bezbednost, MUP Republike Srbije, Beograd, 2003, 4,
- Službeni glasnik Republike Srbije, br. 109/2005.
- Van Duyn, P.: Combatting Corruption Acts and Attitudes, Five Issues in European Criminal.
- Vujaklija, M.: Leksikon stranih reči i izraza, Prosveta, Beograd, 1975.

METHODS OF DETECTION AND PREVENTION OF CORRUPTION

PhD Eldar Saljic

Abstract

For a discussion of corruption as the most dangerous forms of organized crime it is appropriate to bear in mind the attitude of the ancient Greek philosopher Aristotle, which reads: "The greatest crimes are not committed in order to obtain necessary than superfluous" because korupcionaš are (not) people (officers, public officials) without scruples, who abusing the trust. These are people who have a criminal state and society entrusted the performance of certain functions (position) in accordance with the specific material situatedness. However, such persons are characterized by wanton greed ("the more you have, the more they want"), which is satisfied by mimicking the trust given to them, making systematic crimes (crimes) or seize what belongs to the citizens of the mother country, collapsing time and the creatures of the state and society. Holders (actors) are primarily corruption officials who are in terminology known as "white collar", "white coats", "in white gloves" and so on. and if successful, become a "shadow ruler", or "discrete power", which in conjunction with extra-systemic organized criminals in a specific way "enslave" all citizens of the state and "captured" state, which they entrusted to perform certain functions.

Key words: Corruption, police, crime, bribery, state.